

REDACTIA
și ADMINISTRATIA:
Deak Ferenc-utca 35.

Articolii și corespondențele pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concure, inserțiuni și taxele de abonament se trimit administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVUE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE OATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

ABONAMENTUL:
Pe un an 10 coroane
Pe jum. an 5 coroane

Pentru România și străinătate:

Pe un an 14 franci
Pe jum. an 7 franci.

Telefon pentru oras și comitat Nr. 266.

Consistorul eparhial din Oradea-mare.

II.

Raportul dintre cele două Consistorii, dela Arad și Oradea-mare și în special dintre capii sau prezenții acelor, având caracter de drept bisericesc, trebuie privit, înainte de toate, din punctul de vedere al *dreptului canonic*.

După instituțiunile dreptului canonic al bisericii noastre ortodoxe, vicarul episcopesc este locțiitorul episcopului în iurisdicțiune. În calitatea aceasta vicarul este *alter ego* al episcopului. Persoana vicarului episcopesc fiind deci identică cu a episcopului iurisdicțiunea vicarului se poate estinde asupra tuturor afacerilor, cari aparțin iurisdicțiunii ordinare a episcopului. Excepțiune fac numai afacerile, cari sunt strâns legate de ordul episcopal sau emanează exclusiv din darul Arhieriei.

Vicarul episcopesc dela Oradea-mare însă nefiind instituit sau numit din puterea proprie a episcopului, el nu este vicar »in pontificalibus«, sau episcop consacrat, ci este vicar numai în cele administrative sau »in spiritualibus« cum se zice în dreptul canonic. Vicarul episcopesc dela Oradea *nu se institue*, înțelesul și în temeiul §-lui 118 din statutul organic — cum se institue, de exemplu, la Sibiu sau la Caransebeș, dintre asesorii ordinari de tagmă preotească, un vicar, care să suplinească pe episcopul la prezidarea Consistorului — ci *se alege* din partea Sinodului eparhial de dreptul de vicar, spre a prezida și a conduce cu deplină putere iurisdicțională Consistorul dela Oradea-mare. Câtă vreme deci puterea de înlocuire și atribuțiunile vicarilor dela Sibiu și Caransebeș sunt numai *vremelnice*, respective ele se pot lărgi sau restringe, după trebuință sau după bunul plac al episcopului, — pe atunci puterea iurisdicțională a vicarului dela Oradea-mare este *permanentă* și atârănătoare sau supusă numai și numai dispozițiunilor statutului organic. În calitatea aceasta el este înzestrat cu toate drepturile și atribuțiunile iurisdicționale, cari în ordinea administrativă, aparțin pozițiunii și demnității episcopale.

Faptul acesta eschide, însă, ori ce denegare sau nerecunoaștere, a drepturilor și pre-

rogativelor cari sunt inerente persoanei Arhierului. În cazul nostru, episcopul diecezan al Aradului este capul încoronat și singurul reprezentant de drept al eparhiei Aradului, la care este îngremiată temporal și dieceza Orăzii mari. Prezentul faptic al Consistorului din Oradea-mare este însă vicarul episcopesc, ales din partea Sinodului, care în calitatea aceasta își exercită drepturile și datorințele sale prezidiale, în mod independent de alți factori.

**

Pe lângă această bază de drept canonic, raportul de coordinațiune dintre cele două Consistorii și raportul de independență dintre vicarul dela Oradea și episcopul Aradului apare și mai evident dacă îl privim *din perspectiva istorică*.

Este fapt istoric, că din cele mai vechi timpuri ale organizațiunii noastre bisericești, până către sfârșitul sutei a XVII-a în Oradea-mare a existat o episcopie ortodoxă română, având sub iurisdicțiunea sa comitatul Bihariei și împrejurimile lui de pe șesul Ungariei. Ca cel din urmă episcop al eparhiei Orăzii-mari se amintește *Efrem Veniamin*, răposat la anul 1695. Se știe, că pe la sfârșitul veacului al XVII-lea biserica romano-catolică din Ungaria pornise o acțiune puternică pentru convertirea Românilor ortodocși în sânul catolicismului, care avea mare interes să se înfăptuească și să-și repare pierderile, îndurate în urma protestantismului. Pentru ca propaganda prozelitistică să-și poată urma activitatea fără piedeci serioase, episcopul latin și la alți factori puternici din Oradea-mare au intervenit la locurile mai înalte și au uzat de toate mijloacele pentru a împedea îndeplinirea scaunului episcopesc, rămas vacant prin moartea lui Veniamin Efrem. De atunci, va se zice de două veacuri și mai bine, până în ziua de astăzi la Oradea-mare stă vacant un scaun episcopesc al bisericii noastre ortodoxe! Administratorul episcopesc al acestei eparhii vacante, după cum se accentuiază în memorandumul clerului din districtul acestui Consistor înaintat congresului național din 1868, în scopul restaurării vechei episcopii — este capul sau prezentul Consistorului din Oradea-mare, care și-a continuat existența sau funcționarea și după rămânerea în vacanță a episcopiei.

Din cele espuse urmează că vicarul episcopesc de Oradea-mare este *ales ca locțiitorul de drept al episcopului absent sau prezumtiv pentru scaunul arhieresc al Orăzii-mari*, care stă vacant dela 1695. Cu alte cuvinte vicarul dela Oradea-mare nu este și nu se poate considera drept vicar locțiitor al episcopului dela Arad, ci, sub raportul istoric, el formează *zala* menită să încopce lanțul foștilor episcopi ortodocși ai Orăzii de cel al episcopilor fiitori, dacă Dumnezeu va vol, ca această episcopie să reînvieze.

Cercetând chestiunea din punct de vedere canonic și istoric și în special luând în considerare dispozițiunile exprese și distincte ale statutului organic în mod imperios trebuie să ajungem prin urmare la constatarea, că raportul dintre episcopul Aradului și vicarul dela Oradea-mare este destul de bine precizat și un normativ nou în privința aceasta apare cu totul de prisos.

Acesta este în trăsături generale punctul de vedere principiar, pe care stăm în chestiunea aceasta noi, cei dela Consistorul orădan și care a servit substrat de discuție în sinodul eparhial al Aradului din anul acesta.

L-am spus aici, eliminând cu totul nota personală sau alte preocupări de ordin subiectiv, deoparte pentru a feri pe cei mai puțini orientați de interpretări sau comentarii greșite, de altă parte spre a da prilej cercurilor bisericești să-și poată forma o judecată cât se poate de temeinică și obiectivă asupra fondului chestiunii contraversate.

Gh. Tulbure.

Protocol

despre ședințele Sinodului eparhial din dieceza gr.-or. română a Aradului, ținute în sesiunea ordinară a anului 1914.

Sedința VIII.

ținută la 18 aprilie (1 mai) 1914 ora 9 a. m.

Președinte: P. S. Sa Domnul Episcop diecezan Ioan I. Papp. Notar: Iosif Moldovan.

Nr. 100. Se cetesc protocoalele ședințelor IV, V, VI și VII și se verifică.

Nr. 101. Deputatul Iustin Marșieu, convocându-se la interpelarea adresată prezidiului sub Nr. 82, a protocolului sinodal din a. tr., solicită răspunsul promis.

Prezidiul declară, că nu este în poziția de a da răspunsul cerut acum, ci se va acomoda dispozițiilor Regulamentului afacerilor interne

ale sinodului. Observă totodată dlui deputat, că dacă a privit afacerea de urgentă, putea să solicite răspunsul în vre-o ședință anterioară și nu astăzi, când suntem la încheierea sesiunii.

Răspunsul prezidial Sinodul îl ia la cunoștință.

Nr. 102. Comisia epitropască, prin raportorul său Dr. Aurel Lazar raportează asupra socotelei Consistoriului din Oradea-mare, despre folosirea bugetului pe anul 1913.

Sinodul în general aprobă socoata și dă absolutoriu Consistoriului din Oradea-mare, pe lângă următoarele observări:

1. Consistoriului i-se dă strictă îndrumare, ca la sesiunea viitoare să arate: a) motivele pentru cari a desconsiderat concluzele sinodale Nrii 112/912 și cele de sub Nrii 11, 49 și 90/913; b) să arate și aceea, de unde a spesat suma de 6289 cor. arătată ca deficit în conta anului 1913?

2. Pozițiile 1., 2. din speșele senatului școlar, apoi poziția 5. din speșele senatului bisericesc și în fine diferența de 1500 cor. la pozițiile 3 și 4 din speșele senatului epitropesc, — pe baza concluzului 122 din 1912 nu se aprobă.

Nr. 103. Protocoalele comisiunei sinodale, prezentate de Consistoriu despre controlarea și constatarea mersului administrației la senatele consistoriale, la seminarul și alumneul diecezan, cancelaria și cassa consistorială din Arad și despre neglijența unor fisci consistoriali — după ce acelea toate au fost predate asesorului consistorial Emanuil Ungurean spre cercetare în scopul îndreptării lucrului,

Sinodul la propunerea comisiunei le ia la cunoștință cu amandamentul făcut de deputatul Roman R. Ciorogariu, ca observările făcute de comisia de control să fie comunicate la timp cu cei interesați.

Indrumă însă Consistoriul din Arad, ca pentru delăturarea și vindecarea radicală a stărilor excepționale, să aplice cu toată rigoarea măsurile indicate în protocoalele comisiei de control și cel al asesorului consistorial Emanuil Ungurean, iar despre rezultatul obținut să facă raport detaliat în proxima sesiune.

Nr. 104. Se cetește protocolul acelei comisiuni despre controlarea efectuită la sfta mănăstire Hodoș-Bodrog, protocol înaintat cu raportul special al Consistoriului din Arad.

Protocolul comisiunei de control se ia la cunoștință, iar în cât pentru excepțiunile egumenului mănăstirii, Sinodul își rezervă să se ocupe de ele cu alt privilegiu, cu observarea §§. 67 și 69 p. 9 din statutul organic.

Nr. 105. Urmează la ordinea zile raportul Consistoriului din Arad împreună cu planurile și preliminarele de adaptare dispuse la internatul diecezan din Beiuș, în care raport Consistoriul arată, că suma de 50,000 cor. pentru care a primit autorizare prin concluzul sinodal Nr. 53/1913. nu o poate anticipa din fonduri în condițiunile din acel concluz; că colecta indicată nu s'a putut escrie din motivul

cunoscutelor calamități elementare, dar și alt-cum suma de 80.000 cor. este insuficientă pentru executarea adaptărilor contemplate.

Preste toate, acestea crede de actualitate și deslegarea întrebării: în sarcina cărei dieceze ar urmă să se conteze eventuala anticipațiune, ce s'ar mai da din fondurile diecezane și astfel: care dieceză să fie proprietariul acelu internat, la cazul reînființării episcopiei din Oradea-mare și a înființării celei proiectate în Timișoara.

Față cu acestea vederi, comisia propune ca: „Sinodul să susțină concluzul său Nr. 53 din 1913 și să invite Consistoriul din Arad, ca în timpul cel mai scurt posibil să execute dispozițiile acelu concluz, autorizând Consistoriul, ca în contul colectei ce se va iniția, să anticipe din fonduri și suma de 30.000 cor., iar asupra afacerii de proprietate a internatului să nu se pronunțe de astădată, pentru că nu este actuală.

La aceasta propunere, prezidiul se află îndemnat a declara: că executarea ei este imposibilă, deci roagă Sinodul să aducă atare concluz, care se fie executabil.

Deputatul Roman R. Ciorogariu propune: „Sinodul susține concluzul de sub Nr. 53/1913 și invită Consistoriul din Arad ca în timpul cel mai scurt să execute dispozițiile acelu concluz. Autorizează Consistoriul din Arad să anticipe din fondurile diecezane suma recerută. Refundarea investițiilor să se facă prin urcarea tacselor de întreținere în internat în proporția, ca să acopere anuitățile de refundare. Internatul rămâne proprietatea diecezei Aradului așa după cum e arondată astăzi. În cazul dacă nu s'ar putea refuda, suma investită rămâne în risicul diecezei, asemenea după cum este arondată astăzi“.

Față de ambele propuneri premerse, deputatul Nicolae Zigre face contra propunerea: „Având în vedere situația financiară a diecezei, tranșarea acestei afaceri se concrede Consistoriului din Arad, amăsurat mijloacelor materiale de cari dispune dieceza și amăsurat altor trebuințe culturale ale diecezei“.

Încheindu-se discuțiunea, prezidiul, bazat pe dispozițiile regulamentare în cazuri de asemenea natură, ordină votare nominală, punând la vot contra propunerea deputatului Nicolae Zigre, ca cea mai îndepărtată.

Pentru aceasta propunere au votat cu *da*: Petru Baran, Vasiliu Beleş, Iuliu Bodea, Ioan Giorgia, Iuliu Grofșorean, Dr. Cornel Iancu, Cornel Lazar, Mihaiu Lucuța, Dr. Iustin Marșeu, Ioan Oprea, Dr. Nestor Oprean, Mihaiu Păcățian, Gheorghe Popoviciu, Dr. Gheorghe Po-

poviciu, Axentie Secula, Petru Truția și Nicolae Zigre, de tot 17 voturi. — Cu *nu*: Roman R. Ciorogariu, Dr. Gavril Cosma, Procopiu Givulescu, Andreiu Horvath, Petru Ionas, Dr. Aurel Lazar, Vasiliu Mangra, Fabrițiu Mănuilă, Iosif Moldovan, Alexandru Muntean, Teodor Papp, Dr. Gheorghe Popa, Vasiliu Sala, Petru Serb, Sava Raicu, Dr. Nicolae Regman și Nicolae Roxin, de tot 17 voturi.

Fiind voturile egale, prezidentul consecvent vederilor espuse mai sus, se pronunță cu *nu*, și astfel contra propunerea deputatului Nicolae Zigre cade.

Se pune la vot cu asemenea procedură propunerea deputatului Roman R. Ciorogariu, pentru care votează cu *da*: Petru Baran, Vasiliu Beleş, Iuliu Bodea, Roman R. Ciorogariu, Dr. Gavril Cosma, Ioan Giorgia, Iuliu Grofșorean, Andreiu Horvath, Cornel Lazar, Mihaiu Lucuța, Vasiliu Mangra, Fabrițiu Mănuilă, Iosif Moldovan, Alex. Muntean, Ioan Oprea, Mihaiu Păcățian, Dr. Teodor Papp, Dr. Gheorghe Popa, Gheorghe Popoviciu, Dr. Gheorghe Popoviciu, Vasiliu Sala, Axentie Secula, Petru Serb, Dr. Nicolae Regman și Nicolae Zigre, de tot 25 voturi; iar cu *nu*: Procopiu Givulescu, Dr. Cornel Iancu, Petru Ionas, Dr. Iustin Marșeu, Dr. Nestor Oprean, Sava Raicu, Nicolau Roxin și Petru Truția, de tot 8 voturi.

Pe baza acestei votări:

Propunerea deputatului Roman R. Ciorogariu, se declară primită și se enunță ca conclus față cu propunerea comisiei epitropești.

Nr. 106. Să prezintă bugetul Consistoriului din Arad pe anul 1913.

Bugetul propus se votează cu adausul, că poziția 11 a senatului școlar să se schimbe astfel: „Remunerațiunea catihetilor cu relutul de cortel al catihetului din Beiuș . . . 7.600 cor.

Bugetul astfel întregit se stabilește precum urmează:

Bugetul

Consistorului gr. or. român din Arad pe anul 1914.

A) Venite (acoperire).	A fost în a. 1913.	S'a votat pentru a. 1914.
a) Ordinare:		
1. Bani gata rămași la 31 decembrie 1912	4.952—	—
2. Ajutorul dela stat restant din anul 1913	8.920—	8.920—
3. Ajutorul dela stat supletor pe anul 1913	—	12.000—
4. Ajutorul dela stat pe anul 1914	28.820—	40.820—
5. Contribuirea 6 fileri de suflet	20.000—	20.000—
6. 60% din venitul fondului biser. clerical	27.308·52	24.350·52

	1913.	1914.		1913.	1914.
7. 60% din venitul fondului școl.-prepar.	4.635·60	5.162·88	retribuțiune direcțională	400—	400—
8. Taxa de 1 cor. dela cununii	1.700—	1.300—	6 cvincven. à 200 cor. relut de cvartir (300 cor. cvartir în natură)	1.200—	1.200—
9. Cvota 10% spese de admin. din venitul curat al fondurilor și fundațiunilor	29.084·50	31.166·56	3. La 3 profesori de teologie: salar fund. à 2600 cor.	500—	500—
10. Din venitul sesiilor reduse pentru acop. parțială a retribuției protopopilor	10.200—	10.200—	la unul cvincvenale retrograde	7.800—	7.800—
11. Spesele biroului sinodal dela deputați	200—	200—	la 2 inși 2 cvincvenale à 200 pe 1914	1.533·33	—
12. Cvota $\frac{3}{5}$ din venitul fondului pentru promovarea culturai religioase	1.558·44	1.775·67	la unul 1 cvincvenal pe 1914	800—	800—
13. Didactru dela teologi și pedagogi	2.500—	2.000—	la toți trei relut de cvartir a 800 cor.	2.400—	2.400—
14. Taxe de examene și întărire dela învăț.	1.000—	400—	4. Profesorului de cant și muzică: salar fundamental	2.200—	2.200—
b) Extraordinare:			2 cvincv. à 200 cor. relut de cvartir	400—	400—
15. Dela fondul de asigurări, conf. Ș. 14 reg. 1899	2.051·97	2.556·15	5. Contribuire la bugetul mitropolitan	600—	600—
16. Din venitul curat al librăriei diecezane	692·09	1.329—	6. Ajutoare de caritate	300—	300—
17. Dela fund. Paffy conf. reg. p. 3. lit. e)	480·60	332·93	7. Retrib. celor 11 protopopi din districtul Consist. din Arad pentru ședulele dela cununii	300—	300—
18. Taxe de examen, întărire și strămutare dela preoți	1.000—	500—	8. Retrib. celor 6 protopopi din districtul Consist. din Oradea pentru ședulele dela cununii	6.600—	6.600—
19. Contribuirea diecezană dela intelectuali conc. sin. Nr. 78/912	11.000—	8.000—	b) Extraordinare:		
20. 20% din venitul fondului bisericesc și școlar la susținerea școalei de fete cu internat conc. sinodal 73/906	—	9.837·80	9. Premii de oratorie	300—	300—
Suma venitelor: 156.105·18 180.852·38			10. Diurne și spese de esmisiuni	2.000—	2.000—
B) Spese.			11. La dispoziția P. S. Sale Domnului Episcop diecezan Ioan I. Papp (fără socoată)	1.000—	1.000—
Senatul bisericesc.			12. Ajutoare bisericilor sărace	1.500—	1.500—
a) ordinare:			13. Spese neprevăzute	400—	400—
1. Asesorului ordinar salar	3.000—	3.000—	Total: 40.833·33 39.500—		
adaus personal	600—	600—	II. Senatul școlar:		
relut de cvartir	800—	800—	a) Ordinare:		
2. Directorului instit. teologic pedag. salar fundamental	2.600—	2.600—	1. Asesorului ordinar salar	3.000—	3.000—
			adaus personal	600—	600—
			relut de cvartir	800—	800—

	1913.	1914.
2. Referentului, revisor școlar	2.400.—	2.600.—
relut de cvartir	600.—	800.—
3. Profesorilor dela preparandie, salar fundamental la 3 à 2600 și la 2 à 2200 cor.	12.600.—	12.200.—
unui profesor 6 cvinvenale a 200 cor.	1.200.—	—.—
unui profesor 2 cvinvenale à 200 cor.	400.—	400.—
la 2 profesori câte 1 cvinvenal a 200	—.—	400.—
relut de cvartir la 3 profesori a 800 cor.	3.200.—	2.400.—
relut de cvartir la 2 profesori à 600 cor.	600.—	1.200.—
4. Profesorului de desen, caligrafie și „slöjd“ salar	2.400.—	2.600.—
relut de cvartir	400.—	800.—
5. Onorar profesorului de igienă	1.200.—	1.200.—
6. Propunătorului de gimnastică: onorar	—.—	200.—
7. Invățăt, dela școala de aplicație salar	1.200.—	1.400.—
relut de cvartir	420.—	540.—
8. Susținerea alumneală	6.000.—	8.000.—
9. Recvizite de învăț. la pedagogie	1.000.—	1.350.—
10. Recvizite de scris și spese direcționale	200.—	200.—
11. Rémunerațiune catihetilor cu relutul de cortel a catihetului din Beiuș	7.600.—	7.600.—
12. Retribuția alor 11 protopopi din distr. Cousist. Arad pentru inspecțiunea școlară à 400 cor.	4.400.—	4.400.—
b) <i>Extraordinare:</i>		
13. Spese cu repararea alumneelor diecezane	—.—	10.000.—
14. Diurne și spese de esmisiuni și inspecțiuni	2.000.—	2.000.—
15. Ajutoare culturale	3.000.—	3.000.—
16. La fondul pentrusala de gimnastică la preparandie	5.000.—	5.000.—
17. Pentru lucrările monografiei institutului pedagogic	1.800.—	1.080.—

	1913.	1914.
18. La susținerea școalei de fete, pentru acoperirea deficitului pe anul 1913/14	—.—	12.273.—
19. Spese neprevăzute	400.—	400.—
Total:	62.420.—	86.443.—

III. *Senatul epitropesc:*

1. Asesorului ordinar salar	3.000.—	3.000.—
adaus personal	600.—	600.—
relut de cvartir	800.—	800.—
2. Secretarului consistorial: salar	3.000.—	3.000.—
adaus personal	800.—	800.—
relut de cvartir	800.—	800.—
3. Controlorului contabil: salar	3.000.—	3.000.—
adaus personal	600.—	600.—
relut de cvartir	800.—	800.—
4. Cassarului consistorial: salar	2.600.—	2.600.—
relut de cvartir	800.—	800.—
5. Referentului al doilea: salar	1.600.—	2.600.—
relut de cortel	—.—	800.—
6. Referentului ajutător salar	2.200.—	2.200.—
relut de cortel	600.—	600.—
7. Ajutorului contabil: salar	2.200.—	2.200.—
adaus personal	—.—	200.—
relut de cortel	600.—	600.—
8. Onorar fiscului consistorial	2.000.—	2.000.—
9. Arhivarului consistorial: salar	2.200.—	2.200.—
adaus personal	—.—	200.—
relut de cortel	600.—	600.—
10. Dotarea canceliștilor	5.000.—	5.000.—

a) *Ordinare:*

11. Simbria servitorului de cancelarie	864.—	864.—
12. Incălzitul și iluminatul localurilor consistoriale	1.300.—	1.300.—
13. Recvizite de scris, mobile și porto	1.600.—	1.600.—
14. Tipăriuri p. Consistoriu	2.000.—	2.000.—
15. Cotrib. și ecivalent	100.—	100.—
16. Taxa de asigurare, canal, și consum. apei	300.—	300.—

	1913.	1914.
17. Diurne și viatic deputaților sinodali	3.000.—	3.000.—
18. Diurne și viatic deputaților congresuali	3.000.—	3.000.—
19. Diurne și viatic la comisii și excursii	200.—	200.—
20. Subvenția v. d. Milca Bodea	96.—	96.—
b) <i>Extraordinare:</i>		
21. Cvota pentru depurarea împrumutului gimnaziului din Brad	400.—	—.—
22. Spese neprevăzute	400.—	400.—
23. Dotarea fondului de penziuni pentru profesorii institutului teologic-pedagogic și a funcționarilor Consistoriului din Arad	6.000.—	10.000.—
Total:	53.260.—	58.860.—

Recapitulare.

I. Senatul bisericesc	40.833·33	39.500.—
II. Senatul școlar	62.420.—	86.443.—
III. Senatul episcopesc	53.260.—	58.860.—
Suma speselor:	156.513·33	184.803.—

Bilanț.

A) Venite (acoperire)	156.105·18	180.852·38
B) Spese	156.513·33	184.803.—
Deficit:	408·15	3.950·62

care se va acoperi din economiile anului 1914.

Nr. 107. Urmează proiectul de buget al Consistoriului din Oradea-mare. Pe baza propunerii comisiei episcopice Sinodul anunță:

La rubrica „Venite“ p. 3. retribuțiunea protopopilor 6000 cor. se schimbă astfel: „Retribuțiunea protopopilor, titlu rebonificare pentru ședulele dela cununii, din fondul diecezan pentru ajutorarea preoțimeii 3600 cor.“; punctul 10. Cvota din fondurile comune 4000 cor. se eliminează.

La rubrica „Speselor“ și anume la senatul bisericesc punctul 5. „Defensorului matrimonial 200 cor.“ se eliminează; la senatul școlar punctele 1 și 2. Salariul referentului ajutător 3500 cor. și bani de cvartir aceluia 800 cor. se eliminează; la senatul episcopesc punctele 3. și 4. „Salariul referentului ajutător 3500 cor. și bani de cvartir aceluia 800 cor. se schimbă și se votează astfel: 3. „Funcționarului ajutător la senatul episcopesc 2400 cor.“. Pozițiile 26. „Onorar fizicului consistorial 300 cor., precum 9., 10. „Salar controlorului contabil 3500 cor.“ și „Bani de cvartir aceluia 800 cor.“ se eliminează. Astfel bugetul să prezintă în următorul chip:

Bugetul

Consistoriului gr.-ort. român din Oradea-mare pe anul 1914.

A) Venite.	A fost în a. 1913.	S'a votat pentru a. 1914.
1. Ajutorul dela stat	37.000.—	37.000.—
2. Competința sidoxială	1.200.—	1.200.—
3. Retribuțiunea protopopilor, titlu rebonificare pentru ședulele dela cununii, din fond. diecezan preoțesc	3.600.—	3.600.—
4. Contribuiri eparhiale	8.000.—	8.000.—
5. Taxe de 1 cor. dela cununii	163.—	160.—
6. 10% spese de admin. dela fonduri	300.—	300.—
7. Cvota din venitul fond. de asigurare	1.960.—	1.960.—
8. Cvota din fondul cultural comun	1.000·80	1.000·80
9. Venite neprevăzute	100.—	100.—
Suma	53.323·80	53320·80

B) Spese.**I. Senatul bisericesc.**

1. Salarul vicariului	10.000.—	10.000.—
2. Salarul asesorului bisericesc	3.500.—	3.500.—
3. Bani de cvartir aceluiaș	800.—	800.—
4. Retribuția protopopilor	6.000.—	6.000.—
5. Spese neprevăzute	200.—	200.—
Suma	20.500.—	20.500.—

II. Senatul școlar.

1. Remunerațiunea catihetilor	800.—	800.—
2. Remun. catihetului V. Popoviciu	400.—	400.—
3. Remun. revizorului	800.—	800.—
4. Paușal revisorului școl.	1.200.—	1.200.—
5. Ajutorarea școalelor	1.500.—	1.500.—
6. Spese de călătorie în afaceri școlare	200.—	200.—
Suma	4.900.—	4.900.—

III. Senatul episcopesc.

1. Salarul secretariului consistorial	3.500.—	3.500.—
2. Aceluiași bani de cortel	800.—	800.—
3. Funcționarului ajutător la senatul episcopesc	2.800.—	2.400.—
4. Salarul actuarului	2.400.—	2.400.—
5. Bani de cortel aceluiași	600.—	600.—

	1913.	1914.
6. Onorarul fiscalului	1.000.—	1.000.—
7. Onorarul cassariului	400.—	400.—
8. Salarul controlorului-contabil	400.—	—
9. Salar pentru un cancelist	1.200.—	1.200.—
10. Salar p. doi scrietori	1.400.—	1.400.—
11. Sâmbria servitoriului	600.—	720.—
12. Lemne pentru cancel.	500.—	600.—
13. Pentru luminat	60.—	60.—
14. Recvizite p. cancelarii	300.—	300.—
15. Instruirea cancelariei	200.—	500.—
16. Contribuțiune și ecvivalent	1.200.—	1.200.—
17. Tipărituri pentru toate resoartele	600.—	600.—
18. Competința sidoxială	1.200.—	1.200.—
19. Spese de călătorii în afaceri epitropești	100.—	200.—
20. Diurne și viatic deputaților sinodali	1.500.—	1.500.—
21. Conserv. edificiilor	1.200.—	1.200.—
22. Spese neprevăzute	300.—	300.—
23. Percentuațiunea după casa din str. Capucinilor	—	2.580.—
Suma	22.260.—	25.360.—

Reasumarea speselor.

I. Senatul bisericesc	20.700.—	20.500.—
II. Senatul școlar	4.900.—	4.900.—
III. Senatul epitropesc	22.260.—	25.360.—
Suma	48.860.—	50.760.—

Bilanț.

A) Venite	53.320.80
B) Spese	50.760.—
Profit	2.560.80

Nr. 108. Urmează referada comisiunii petiționare. Raportor Dr. Cornel Iancu, care propune, ca rugarea comunei bisericești Honțisor, pentru întreprindere de colectă în scopul edificării bisericii să se încuviințeze.

Se primește.

Nr. 109. Rugarea credincioșilor din comuna bisericească Ghighișeni (tractul Vașcăului) pentru încuviințare de colectă pe teritoriul mitropoliei noastre în scopul terminării edificiului școlar confesional.

Se restituie petenților pentru ajustare și înaintare pe cale oficială la Consistoriul din Oradea-mare, care se autorizează a-o rezolvi la timpul său în merit.

Nr. 110. Rugarea comunei bisericești Vodeni, pentru încuviințare de colectă pe teritoriul diecezei, în scopul de a-și achita datoria de peste 3000 cor. făcută cu edificarea școlii de acolo,

Se încuviințează.

Nr. 111. Rugarea credincioșilor din comuna Sânt-Andraș protopopiatul Timișorii, pentru încuviințarea colectei pe teritoriul diecezei, în scopul rezidării școlii sale confesionale,

Se încuviințează.

Nr. 112. Rugarea comitetului parohial din Coșdeni, pentru descrierea restanței de contribuire eparhială,

Se transpune Consistoriului din Oradea-mare pentru rezolvire competentă.

Nr. 113. Rugarea unor credincioși din Târnova, pentru a fi absolvați de spesele culturale după realitățile din alte comune,

Se transpune Consistoriului din Arad spre rezolvire competentă.

Nr. 114. Urmează referada comisiunii bugetare asupra speselor împreunate cu aceasta sesiune sinodală. Raportor Cornel Lazar. La propunerea comisiunii, sinodul stabilește aceste spese precum urmează :

I. Pentru deputații din districtul Consistoriului aradan :

a) diurne	cor. 2250.—
b) spese de călătorie	231.20

De tot : cor. 2481.20

II. Pentru deputații din districtul Consistoriului oradan :

a) diurne	cor. 1030.—
b) spese de călătorie	317.30

De tot : cor. 1347.30

Cari sume se asemează la cassa Consistoriului din Arad și anume: pentru deputații din districtul aradan în sarcina bugetului propriu; iar pentru deputații din districtul Consistoriului oradan, ca anticipațiune în contul cvotei ce are se primească acel Consistoriu din fondurile decesane, conform bugetului.

Nr. 115. Pentru verificarea protocolului acestei ședințe

Se designează deputații sinodali locuitori în Arad.

Nr. 116. Terminându-se agendele puse la ordinea zilei, Preasfinția Sa părintele episcop înainte de toate mulțamește lui Dumnezeu, că ne-a învrednicit a încheia și aceasta sesiune sinodală și cu ea și periodul al patrulea, de când chemat este a conduce destinele acestei eparhii. Nu întrelasă a atinge împrejurarea, că deși debaterile unor chestii mai delicate n'au decurs în tonul propriu adunărilor noastre bisericești, dar aceasta este a se atribui numai și numai sbuciumărilor, de cari avem parte în viață și astfel dorinței: de a afla calea și modalitatea de îndreptare a greșelilor trecutului și de a delătura neajunsurile provocate de greutățile timpului prin care trecem.

Imploară însă cu inimă veselă darul și binecuvântarea cerească asupra tuturor membrilor prezenți și absenți ai acestui sinod și asupra concluzelor aduse și dând expresiune dorinței: de a ne vedea cu bine și cu toții la sesiunea noului period ce urmează, declară sesiunea ordinară a anului 1914. de încheiată.

Luând cuvântul deputatul Nicolae Zigre, și ca cel mai vechiu membru al acestui sinod, accentuează înainte de toate faptul, că chestiile rezolvite în cursul acestei sesiuni au fost mai importante, decât ce se putea prevedea la începutul ei; constată și dânsul, că deși în cursul desbaterilor s'au ivit momente mai sgomotoase, acelea nu au provenit din anumite veleități personale, ci din interesul, de care este și trebuie să fie condus unul fieștecare din noi pentru asigurarea bunului mers al afacerilor sfintei noastre biserici și a așezămintelor ei, și de aceea, dând resunet cuvântului prezidial de încheiere, exprimă P. S. Sale Dlu episcop diecezan mulțăminta sinodului, pentru zălul cu care a condus și pentru deslușirile obiective și clare, date în cursul desbaterilor, împlorîndu-i dela prevedință încă mulți ani de vieață și rodnică activitate arhierescă,

La ce, deputații răspund cu urări de „Să trăiască!” și se îndepărtă fieștecare la ale sale.

Iosif Moldovan,
notariul ședinței.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința subscrisei comisiuni sinodale.

Arad, la 30 Aprilie (13 Maiu) 1914.

Joan I. Bapp,
episcop-președinte.

Vasile Beleş,

George Popoviciu,

Iosif Moldovan,

Roman Ciorogariu,

Petru Ionașiu,

Petru Pruția,

Demetriu Muscan,

Dr. Cornel Iancu,

Ordinațiunea ministerială privitoare la zidirile școlare.

Am dat în numărul 16 ordinațiunea domnului ministru de culte și instrucțiune publică, referitoare la limba de catehizare în școale, iar în nr-1 de astăzi publicăm o altă ordinațiune a domnului ministru de culte și instrucțiune publică, datată din 9 Aprilie a. c. sub numărul 52161/1914. În ea se stabilesc condițiunile pe cari trebuie să le întrunească edificiile școlare, pentru a nu fi dificultate din partea autorității publice.

Aceste condițiuni, pentru edificiile școlare, *esistente*, sunt următoarele:

Edificiile școlare sunt a se ridica pe teren igienic. Nu se pot accepta deci edificii ridicate pe loc mlăștinos și infectat, declarate de neigienice din partea autorității publice sanitare.

Nu poate fi acceptat edificiul școlar, care e periculos în urma defectelor sale arhitectonice.

Edificiul școlar, în proporție cu numărul indestulitor al elevilor trebuie să fie luminos, spațios și ușor de aerizat. Prin urmare:

Sala de învățământ trebuie să aibă o astfel de suprafață, ca luând de bază numărul elevilor, cari cercează regulat școala, să ajungă pentru fiecare elev cel puțin 0.8 m².

Înălțimea salei de învățământ se fie dela padiment până la tavan, de cel puțin 2.4 m.

Suprafața ferestrelor din sala de învățământ are să formeze cel puțin 1/6 din suprafața salei. La localități închiriate se admit mici divergențe.

Nivelul padimentului din sala de învățământ să nu fie mai adânc decât terenul din afară.

Pentru încălzirea salei de învățământ se fie aplicate cuptoare indestulitoare.

Sala de învățământ are să fie provăzută cu antișambă, din care se poate intra în mai multe sale de învățământ. Ușa antișambrei să se deschidă în afară. Antișambra, pentru evitarea cheltuelilor mari, poate fi construită și din lemn. La localuri închiriate, în casuri motivate, antișambă poate să lipsească.

Fiecare edificiu școlar are să fie provăzut, că latrină separată, după sexul elevilor, și în lipsa de canalizare trebuie să fie provăzută cu o groapă laterală.

La augmentarea salelor de învățământ *esistente*, și la localități închiriate în mod interimar, datătoare de cinosură sunt principiile acestora, înșirate mai sus: la lărgirea edificiului școlar însă, când e vorba de o nouă sală de învățământ, sau de locuință nouă pentru învățător, au să fie ținute în vedere regulile stabilite pentru *zidirile noue școlare*, cari sunt următoarele:

Locul ce va servi pentru ridicarea școlii nouă, trebuie ales așa, ca după puțină să fie centrul comunei. În comunele de estensiune mai mare e mai consult să se zidească mai multe școli mici, în locul unui edificiu școlar mai mare. La alegerea locului pentru școală trebuie să se ia în deosebită considerare, ca în apropierea ei să nu fie cârciumă, local pentru tăierea vitelor stabiliment pentru tauri și armăsari, local public, fabrică sgomotoasă, și râuri mirositoare, apoi, ca întru cât se poate, școala să zacă departe de piață, de tren, râu, sau locuri expuse curenților de aer.

Pentru o sală de învățământ și pentru o școală trebuio să se aleagă un loc în mărime de cel puțin 1000 m².

Întru cât se poate, să se aleagă un loc unde școala poate fi cu totul liberă.

Locul să fie, după cât e posibil, neted și într'un nivel cu drumul. Nu se pot zidi școli pe loc băltoș sau infectat.

Zidirea școlară cu o singură sală de învățământ trebuie să aibă și antișambă. Latrina corespuzătoare e a se zidi separat, deosebită, după sexele elevilor. Se poate ridica în legătură cu edificiul școlii și locuința învățătorului, dar acesta trebuie să aibă intrare separată. Zidirea școlară trebuie ridicată astfel, încât la caz de lipsă să poată fi augmentată cu o nouă sală de învățământ.

În școli cu mai multe sale de propunere e de dorit și ridicarea unei sale pentru păstrarea aparatelor.

Școala este a se zidi din material ce se obișnuște a se întrebuința în ținuturile respective. Nivelul padimentului trebui să fie cel puțin cu 30 cm. mai înalt decât nivelul terenului. La locuri pezișe, măsura aceasta este a se lua deasupra punctului celui mai înalt al